DÔVODOVÁ SPRÁVA

A. Všeobecná časť

Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej len „návrh zákona“), predkladá Ministerstvo vnútra SR na základe úlohy B.5. vyplývajúcej z uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 252 zo 6. apríla 2022 k návrhu na určenie gestorských ústredných orgánov štátnej správy a niektorých orgánov verejnej moci zodpovedných za prebratie a aplikáciu smerníc a na základe úlohy C. 26 uznesenia vlády č. 122/2024 zo dňa 29. februára 2024 k udržateľnosti výroby automobilov v Slovenskej republike v kontexte prechodu na výrobu elektromobilov a k vybraným problémom rozvoja elektromobility.

Cieľom návrhu zákona je primárne transpozícia novej Smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1883 z 20. októbra 2021 o podmienkach vstupu a pobytu štátnych príslušníkov tretích krajín na účely vysokokvalifikovaného zamestnania a o zrušení smernice Rady 2009/50/ES (Ú. v. EÚ L 382, 28.10.2021) (ďalej len „smernica (EÚ) 2021/1883) do národnej legislatívy.

V čl. I predkladaného návrhu zákona sa v dôsledku prijatia smernica (EÚ) 2021/1883 zavádza niekoľko zmien v rámci pobytovej agendy, ktorých cieľom je zatraktívnenie modrých kariet (vysokokvalifikovaného zamestnania) pre potreby jej využívania na našom trhu práce. Návrh zákona rozširuje rozsah pôsobnosti o niektoré nové kategórie osôb, ako napr. osoby s udeleným azylom alebo s doplnkovou ochranou, o sezónnych pracovníkov alebo pracovníkov v rámci vnútropodnikového presunu. Návrh zákona zjednodušuje niektoré podmienky prijatia vysokokvalifikovaných zamestnancov na územie Slovenskej republiky, zavádza uznanie odbornej kvalifikácie (okrem vysokoškolského vzdelania) ako kritéria na vydanie modrej karty, čím rozširuje možnosti získania modrej karty aj u zručných pracovníkov na základe ich vysokej kvalifikácie, resp. odbornej praxe. Návrh zákona ďalej upravuje výšku platového prahu v rámci mesačného príjmu vysokokvalifikovaného zamestnanca (znižuje ju), ktorý je potrebné dosiahnuť na získanie modrej karty, upravuje niektoré dôvody na zamietnutie žiadosti o modrú kartu, na odňatie modrej karty alebo na jej neobnovenie. Návrh zákona tiež uľahčuje podmienky mobility vysokokvalifikovaných zamestnancov a ich rodinných príslušníkov v rámci územia všetkých členských štátov a tiež upravuje podmienky na získanie dlhodobého pobytu na základe modrej karty.

V návrhu zákona sú zohľadnené aj požiadavky z rokovaní Medzirezortnej pracovnej skupiny pre koordináciu zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín.

Súčasťou návrhu zákona sú aj ustanovenia zohľadňujúce odporúčania schengenskej hodnotiacej komisie z hodnotenia Slovenskej republiky v roku 2019, týkajúce sa oblasti návratov štátnych príslušníkov tretích krajín z územia Slovenskej republiky. Tieto ustanovenia boli v roku 2022 súčasťou návrhu zákona, ktorý dňa 08.11.2022 nebol schválený plénom Národnej rady Slovenskej republiky (číslo tlače 1100). V rámci schengenského hodnotenia boli Slovenskej republike vytýkané postupy aplikované v súčasnej praxi, ktorých zmenu považuje schengenská hodnotiaca komisia za nevyhnutnú, pričom povinne zaviazala Slovenskú republiku odstrániť vytýkané nedostatky. Na základe uvedeného sa rozširuje definícia nežiaducej osoby, nanovo sa upravuje začiatok plynutia lehoty zákazu vstupu, a to aj

pre občanov Únie a ich rodinných príslušníkov, dopĺňa sa možnosť vyhotoviť záznam v Schengenskom informačnom systéme aj o rodinnom príslušníkovi občana Únie a upravujú sa ustanovenia o administratívnom vyhostení a zaistení.

V súlade s nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1240 z 12. septembra 2018, ktorým sa zriaďuje Európsky systém pre cestovné informácie a povolenia (ETIAS) a ktorým sa menia nariadenia (EÚ) č. 1077/2011, (EÚ) č. 515/2014, (EÚ) 2016/399, (EÚ) 2016/1624 a (EÚ) 2017/2226 (Ú. v. EÚ L 236, 19.9.2018) v platnom znení, sa ustanovuje kompetencia Ministerstva vnútra SR na rozhodovanie o cestovných povoleniach a v tejto súvislosti sa rozširujú údaje v informačných systémoch Policajného zboru.

Návrh zákona rieši aj požiadavky aplikačnej praxe, kde okrem iného ustanovuje príslušnosť Ministerstva vnútra SR na uznávanie cestovných dokladov iných štátov sveta, ukladá povinnosť štátnym príslušníkom tretích krajín preukázať sa pri vycestovaní z územia Slovenskej republiky platným cestovným dokladom rovnako ako pri vstupe na naše územie, navrhujú sa nové dôvody na neudelenie národného víza a zavádza sa možnosť podať žiadosť o udelenie národného víza aj prostredníctvom externého poskytovateľa služieb, ktorého určí Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR.

Ďalšími navrhovanými zmenami súvisiacimi s aplikačnou praxou sú napríklad zmeny postupov v prípade podávania žiadosti o udelenie prechodného pobytu na účel zamestnania podľa § 23 ods. 1 zákona o pobyte cudzincov (jednotné povolenie na pobyt a zamestnanie), kde sa navrhuje skrátenie hornej hranice lehoty určenej na rozhodovanie správneho orgánu o žiadostiach o udelenie tohto druhu pobytu z doterajších 90 dní na 60 dní a zároveň zrušenie doterajšej povinnosti správneho orgánu vydávať doklad „Dodatočné údaje o zamestnaní“. Navrhuje sa vypustenie povinnosti preukazovať finančné zabezpečenie pobytu pri podaní žiadosti o udelenie jednotného povolenia na pobyt a zamestnanie (túto skutočnosť preukáže zamestnávateľ v rámci konania na príslušnom úrade práce, sociálnych vecí a rodiny formou pracovnej zmluvy alebo prísľubu na zamestnanie). Navrhuje sa nový dôvod na zamietnutie žiadosti o udelenie prechodného pobytu na účel podnikania, ktorý umožní štátnemu príslušníkovi pri podaní žiadosti o obnovenie prechodného pobytu na účel podnikania uhradiť do 20 dní nedoplatky a pohľadávky zo svojho podnikania, ak ich neuhradil dovtedy, inak sa žiadosť zamietne. V novele zákona sa ďalej navrhuje možnosť podať žiadosť o udelenie prechodného pobytu a trvalého pobytu na 5 rokov na policajnom útvare aj pre štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorému bolo poskytnuté dočasné útočisko na území Slovenskej republiky, a zároveň budú všetci títo žiadatelia oprávnení zdržiavať sa na území Slovenskej republiky až do rozhodnutia o tejto žiadosti, ak podali úplnú žiadosť. V súlade s čl. 12 Smernice Rady 2001/55/ES z 20. júla 2001 o minimálnych štandardoch na poskytovanie dočasnej ochrany v prípade hromadného prílevu vysídlených osôb a o opatreniach na podporu rovnováhy úsilia medzi členskými štátmi pri prijímaní takýchto osôb a znášaní z toho vyplývajúcich dôsledkov sa osobám, ktorým bolo poskytnuté dočasné útočisko, poskytuje možnosť vykonávať samostatnú zárobkovú činnosť počas doby trvania dočasnej ochrany. V prípade žiadosti o dlhodobý pobyt sa zavádza podmienka splnenia tzv. integračných podmienok pre udelenie dlhodobého pobytu cudzincom.

Rozširujú sa dôvody, kedy policajný útvar nevydá potvrdenie o možnosti zotrvať na území Slovenskej republiky, a to v prípade, ak nebude možné jednoznačne zistiť totožnosť nelegálneho migranta. Týmto sa Slovenská republika z hľadiska migrácie stane menej atraktívna, čo by malo znížiť počet nelegálnych cudzincov a aj administratívnu záťaž policajných útvarov. V súvislosti s riešením nelegálnej migrácie sa tiež navrhuje zavedenie

oprávnenia policajta v súvislosti s predvedením cudzinca podľa § 79, v konaní o administratívnom vyhostení, v konaní o zaistení alebo v konaní o zákaze vstupu cudzinca vykonať prehliadku telefónneho prístroja, telekomunikačného, audiovizuálneho alebo obdobného zariadenia alebo elektronického nosiča, ktoré má cudzinec pri sebe, s cieľom čo najrýchlejšie zistiť jeho totožnosť a štátnu príslušnosť. Týmto úkonom sa následne urýchli preukázanie existencie prekážok administratívneho vyhostenia a možnosť zotrvať na území Slovenskej republiky, čím sa zároveň odstráni právna neistota týchto osôb.

V čl. II. návrhu novely zákona sa mení a dopĺňa zákon č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch, kde sa v položke 24 zvyšuje hodnota správneho poplatku za vydanie dokladu o pobyte o poplatok za doručenie dokladu o pobyte na adresu žiadateľa (plus 4 eurá) zo 6 € na 10 € (podľa zákona č. 530/2023 Z. z.). Táto zmena súvisí so zavedením automatického zasielania dokladu o pobyte priamo na adresu zadanú cudzincom, zatiaľ čo v súčasnosti sa doklady o pobyte vydávajú aj osobne na oddeleniach cudzineckej polície PZ. Uvedenou zmenou sa zníži administratívna záťaž policajných útvarov ako aj žiadateľov o vydanie dokladu. Taktiež sa zjednocuje forma výberu správnych poplatkov zastupiteľskými úradmi Slovenskej republiky v zahraničí s formou výberu správnych poplatkov na území Slovenskej republiky tak, aby mohli zastupiteľské úrady Slovenskej republiky v zahraničí vyberať správne poplatky aj prostredníctvom platobnej karty. Taktiež sa dopĺňa možnosť platiť poplatok pri podaní žiadosti o udelenie národného víza aj prostredníctvom externého poskytovateľa služieb určeného Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR.

V čl. III návrhu novely zákona sa navrhuje zmena zákona č. 253/1998 Z. z. o hlásení pobytu občanov Slovenskej republiky a registri obyvateľov Slovenskej republiky. Dopĺňa sa položková skladba registra obyvateľov a registra fyzických osôb. V súvislosti so zabezpečením plnenia povinností vyplývajúcich z nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1724 z 2. októbra 2018 o zriadení jednotnej digitálnej brány na poskytovanie prístupu k informáciám, postupom a asistenčným službám riešenia problémov a o zmene nariadenia (EÚ) č. 1024/2012 (Ú. v. EÚ L 295, 21.11.2018) sa do uvedených registrov zavádza nový typ osoby – cezhraničný používateľ elektronických služieb. Súčasne sa z dôvodu možnosti stotožnenia už existujúcich typov osôb s novo zavádzaným cezhraničným používateľom elektronických služieb zavádza nový identifikátor. Tento identifikátor bude súčasne identifikátorom, ktorý bude uvádzaný na autentifikačných prostriedkoch, ktoré bude vydávať Slovenská republika. Z dôvodu, že informačné systémy, ktorých správcom je Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, nezapisujú údaje do registra fyzických osôb priamo, ale prostredníctvom registra obyvateľov, dopĺňa so do registra obyvateľov aj typ osoby cudzinec bez pobytu na území Slovenskej republiky.

V súvislosti s transpozíciou smernice (EÚ) 2021/1883 sa v čl. IV návrhu zákona novelizuje zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o službách zamestnanosti“), ktorý v piatej časti upravuje podmienky zamestnávania štátnych príslušníkov tretej krajiny s výkonom práce na území Slovenskej republiky. V zákone o službách zamestnanosti sa navrhujú zmeny a doplnenia podmienok pri vydávaní a rušení potvrdenia o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, ktoré zodpovedá vysokokvalifikovanému zamestnaniu, a to najmä zníženie mzdového prahu z 1,5-násobku na 1,2-násobok priemernej mesačnej mzdy zamestnanca v hospodárstve Slovenskej republiky so zavedením výnimky z tohto mzdového prahu pre štátnych príslušníkov tretej krajiny, ktorí ukončili vysokoškolské vzdelanie najviac tri roky pred podaním žiadosti o vydanie modrej karty EÚ. Pre výkon vykvalifikovaného

zamestnania bude postačujúce vysokoškolské vzdelanie 1. stupňa, pri vybraných zamestnaniach z oblasti informačných a komunikačných technológii budú postačovať vyššie odborné zručnosti, ktoré sa preukazujú odbornou praxou vykonávanou vo vysokokvalifikovanom zamestnaní. Predlžuje sa obdobie, na ktoré sa vydáva potvrdenie o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, ktoré zodpovedá vysokokvalifikovanému zamestnaniu zo štyroch na päť rokov. Pri vydávaní potvrdenia úrad práce, sociálnych vecí a rodiny nevykonáva test trhu práce. Upravujú sa podmienky zamestnávania v rámci dlhodobej mobility pre držiteľa modrej karty vydanej v inom členskom štáte EÚ a pre držiteľa modrej karty SR najmenej 12 mesiacov bez potreby vydania potvrdenia o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, ktoré zodpovedá vysokokvalifikovanému zamestnaniu, s cieľom jeho jednoduchšieho prístupu na trh práce v SR. Zároveň sa upravuje rovnaké právne postavenie držiteľa modrej karty EÚ pre vedenie v evidencii uchádzačov o zamestnanie ako občana Slovenskej republiky v súvislosti s úpravou v smernici (EÚ) 2021/1883.

Vzhľadom na vyššie uvedené zjednodušenie a uvoľnenie systému vydávania modrých kariet EÚ vyplývajúcich zo smernice (EÚ) 2021/1883 sa predpokladá zvýšený počet žiadateľov o vydanie modrej karty EÚ. Z dôvodu personálneho zabezpečenia sa vydávanie potvrdenia o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, ktoré zodpovedá vysokokvalifikovanému zamestnaniu, presúva z Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny na úrady práce sociálnych vecí a rodiny. Zároveň sa rozširuje pôsobnosť úradov práce, sociálnych vecí a rodiny rušiť potvrdenia o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, ktoré zodpovedá vysokokvalifikovanému zamestnaniu, a viesť evidenciu o vydaných a zrušených potvrdeniach.

Návrh zákona predpokladá pozitívny a zároveň negatívny vplyv na rozpočet verejnej správy, pozitívny a zároveň negatívny vplyv na podnikateľské prostredie, pozitívny sociálny vplyv, žiadny vplyv na životné prostredie, pozitívny dopad na informatizáciu spoločnosti, pozitívny dopad na manželstvo, rodičovstvo a rodinu a pozitívny a zároveň negatívny dopad na služby verejnej správy pre občana. Jednotlivé vplyvy sú uvedené v doložke vybraných vplyvov.

Navrhuje sa delená účinnosť zákona s tým, že ustanovenia týkajúce sa Európskeho systému pre cestovné informácie a povolenia nadobudnú účinnosť po jeho spustení a účinnosť ustanovení o vykonaní jazykovej skúšky pri udeľovaní dlhodobého pobytu sa posunie o jeden rok.

Návrh zákona je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi a nálezmi ústavného súdu, s inými zákonmi a medzinárodnými zmluvami a inými medzinárodnými dokumentmi, ktorými je Slovenská republika viazaná, a s právom Európskej únie.